

הטעות הכפולה

עיון בפרשת השבוע על פי הרש"ר הירש

1. דברים כ"ט, ט-כ

(ט) אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלָכֶם ... (יג) וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנִי כִרַת אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאֱלֹהִים הַזֹּאת: (יד) כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנֶה פֹה עִמָּנוּ עַמֵּד הַיּוֹם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹה עִמָּנוּ הַיּוֹם: ... (יז) פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפּוּזָה אוֹ שִׁבְטֵי אֲשֶׁר לָבְבוּ פְנֵה הַיּוֹם מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְלַכֵּת לְעַבְדֹת אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הַהֵם פֶּן יֵשׁ בְּכֶם עֲרִישׁ פְּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה: (יז) וְהָיָה בְשִׁמְעוֹ אֶת דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלֹמֹם יְהוָה לִי כִּי בִשְׁרָרוֹת לִבִּי אֶלְךָ לִמְעַן סְפוֹת הַרְוָה אֶת הַצְּמָאָה: (יט) לֹא יֵאבֶה יְהוָה סְלוֹז לֹ ...

2. רש"ר דברים כ"ט, ט-י"ח

(ט - י) ... פסוקים ט-י"ח באים לשלול את התפיסה המוטעית, כאילו התחייבות הברית לקיום התורה מוגבלת רק למעמדות ולדורות מסויימים או לזמן מסויים. אכן הברית והאלה חלות על כל הנמנים עם ישראל ועל כל הדורות הבאים. פסוקים טו-כ באים למנוע את הטעות, כאילו הודעות הברכות והקללות נותנות את דעתן רק לבנידת האומה, ואילו היחיד יכול לכתוב כתב שחרור לעצמו כדי לחיות בניגוד לתורה, ובלבד שהכלל שומר על נאמנותו לה' ותורתו. היה צורך לתת את הדעת לטעות מסוכנת זו לאור דברי פרק כז שנאמרו בפרוס התקופה שכלל העם ייפרד בה לפרטים המתיישבים בארץ כיחידים, ולצורך אותה תקופה הרי הוא מבטא את העריבות ההדדית של כל ישראל להקמת התורה ולקיום מצוותיה. בהתאם לעקרון הזה לא מילא היחיד את תפקידו אם היה נאמן לחובתו רק בחיי היחיד, אך לא פעל ככל יכולתו למען קיום התורה בחוג הרחב של הציבור. ... משום כך היה מקום לחשוש שיטעו בהבנת העריבות ההדדית על ידי שיעברו לקיצוניות השניה, והיחיד יהיה סבור שיצא ידי חובתו אם השתתף בפעילות למען קיום התורה כמשימת הכלל, אך הפקיע את חיי היחיד שלו משלטונה של תורת ה'; ...

(יג - יד) וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם. כדרך שההתחייבות לאלת הברית איננה מוגבלת ביחס לאישים שהיא חלה עליהם, כך אין היא מוגבלת ביחס למשך הזמן שהיא תקפה בו. היא כוללת את כל האנשים הנמנים עם ישראל בכל העתים, ובעורה שאיננה משתמעת לשני פנים שלל כאן הכתוב את דמיון השוא, כאילו

ההתחייבות לתורה תקפה רק בזמן מסויים, או כאילו אפשר להשתחרר מן ההתחייבות הזאת. וכך השיב יחזקאל לאנשים מזקני ישראל שביקשו ממנו הוראות חדשות לנסיבות החדשות של התקופה: "והעלה על - רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן; חי - אני נאם אדני אלהים אם - לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם" (יחזקאל כ, לב - לג). ...

(יח) והיה וגו': בשררות ... "שריר" מציין את חלק הגוף שבהבהמה מרוכז בו. "שריר" בלשון חז"ל - "הכל שריר וקיים" - מציין דבר יציב שיש לו תוקף משפטי. "שרר" קרוב ל"צרר": לכרוך ולדחוס, וגם זה מתאים למושג של דבר הדוק ויציב. בהתאם למשמעות "שריר וקיים" של לשון חז"ל הרי זו הוראת "שרירות לב": האישור והקיום שאדם נותן מלבדו. אין הוא הולך בדרכים שה' נתן להן אישור אלא הוא הולך בדרכי לבו, ואלו הן דרכים שרק לבו רואה אותן שרירות וקיימות: ספות מלשון "ספה", שהוא השורש של "מספא", קרוב ל"סבא", "שיבע" וכדו'. "ספה" בלשון חז"ל הוא התרגום הרגיל של "להאכיל": "אספי ליה כתורא" (בבא בתרא כא ע"א), "דלא ליספו להו בידים" (יבמות קיד ע"א) ועוד. וזה פירוש הפסוק: כסבור הוא שהברכות והקללות תלויות רק בהתנהגות הכלל והכלל נידון על פי מעשי הרוב; ואם הכלל ראוי לברכה וזוכה לברכה, גם היחיד יטול את חלקו ברווחת הכלל, אף על פי שאין הוא ראוי לברכה; משל לגשם היורד על הסדה ומשקה גם את גידולי הבר שאינם ראויים להשקאה. הצמח שמשקים אותו מחמת טיבו המעולה קרוי הרוה; צמחיית הבר שאין ראוי לרוות את צמאונה קרויה הצמאה.

3. עין אי"ה שבת ב', ה, נ"ד

ובכל אדם גנוז בקרבו אוצר הטוב לתולדותיו, שכל זמן שלא יחלל זרעו ולא ישפיל את הוד תעודת האוצר אשר אור חיי עולמים בתוכו ברוח החיים וקדושת כל הטוב, כל הנחלה של רכוש המדות הטובות והדיעות היקרות שנמזגו במשך הזמן בדם ובבשר של הדורות, ונעשו לנחלה בטוחה וקבועה, שהבאים אחריהם מתחילים את בנינם מאותו המקום שכבר עלו עליו דורותיהם הקודמים והולכים למעלה למשכיל, כל זמן שהאדם מוקיר ויודע כמה קדוש ונשגב הוא בשביל העתיד האצור בקרבו, גורם הוא שעתידו באמת יפותח ויתרבה, וחיי הולכים ומתקדשים, הולכים ומתעלים, אפילו

עלי אדמות, בחיי דור דורים המסגלים להם את כחותי הפנימיים להרחיבם ולהרבותם, בכמות ואיכות. אמנם מי אשר בשאט נפש השפיל את הכח הגנוז בעד העתיד, את אור החיים העתידיים, ובשפלות נפשו ושרירות לבו הוריד את חיי כולם, הנהו והעתיד אל ההשפלה הגמורה, אל מצב התכונה שכל קודש יתרחק ממנה וכל מוסר וכל חכמת אמת לא ימצא בה יד ושם, הנה הפסיק ובלבל את שלשלת יחסו, לא מכחו וממנו יקרו החיים שיש להם ערך של הדורות הבאים, לא מרוחו יתן עליהם.

4. אורות עמי קס"ה-קס"ו; אורות ישראל ז', י"ז

אי אפשר לנו לדבר ע"ד תחית לאומית כללית אם לא נדבר בענין תחיה פרטית של כל נשמה ונשמה בפני עצמה. וע"כ תחית הנשמות במללי תחיה אמתית הרי היא חלק היותר מעכב בהתכונה של התחיה הלאומית, והדאגה הזאת של תחית הנשמה היא מונחת עמוק בלב הקדושים המאמינים בתמימות לב, אשר לא נתקו כפות רגליהם מיסוד הקדושה, החיים ע"פ התורה והאמונה בתורת ד' ממקור החיים העליונים. אמנם עתה כאשר התור של התחיה הלאומית בכללותה לכל הקימה בא אלינו, מוכרחים אנחנו להעמיד מצבי נפש כאלה, שיובילו אותנו מתוך התחיה הנשמית הפרטית לתחיתה של האומה בכלל. וזה נשתכח מכל העסקנים המפורסמים של תחית האומה, כמו שנשתכחה דעת אלהים חיים מהחלק היותר גדול של העוסקים בטכניקה, ובתחיות מעשיות של התרבות האנושית, וכמו שהתרבות המודרנית בכללה היא סובלת מחשכים באין שיעור, מצד המחלה של שכחה ד', ככה סובלת מזה ג"כ התחיה הלאומית. והחלוצים של התחיה באמת מוכרחים הם לעסוק באלו שתי העבודות ביהד, תחיתו של השכל האלהי בתוך המדע המעשי לכל מחלקותיו, ותחיתו של הנשמה האלהית בתוך התחיה הלאומית לכל מערכותיה המעשיות.

5. רמב"ן שמות כ', ב'

ונאמרו כל הדברות כלן בלשון יחיד, ה' אלהיך אשר הוצאתיך, ... להזהיר כי כל יחיד מהם יענש על המצות, כי עם כל אחד ידבר, ולכל אחד יצוה שלא יחשבו כי אחר הרוב ילך והיחיד ינצל עמהם ויבאר להם משה זאת הכוונה בסוף התורה בפרשת אתם נצבים (דברים כט יז):